

Миргородська Кристина Геннадіївна,
аспірант наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

АСПЕКТИ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПРОТИДІЇ СПЕЦІАЛЬНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ПОЛІЦІЇ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ПРОТИПРАВНИМ ЗАВОЛОДІННЯМ МАЙНОМ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ, ОРГАНІЗАЦІЇ

Сучасні процеси глобалізації, інтернаціоналізації та триваючої конвергенції потребують глибшого знання не тільки власного законодавства, а й законодавства, зокрема кримінального та кримінально-процесуального зарубіжних країн. Тим паче, що сьогодні Україна прагне стати повноправним членом Європейського Союзу і НАТО, а тому має привести своє законодавство у відповідність до європейських стандартів [1].

На сучасному етапі становлення України як європейської держави реалізується комплекс стратегічних заходів, спрямованих на розвиток економіки в умовах євроінтеграції [2]. Але, кризові явища в сучасній ринковій економіці зумовили нарощування в суспільстві криміногенного потенціалу. У цих умовах особливого значення набувають питання, пов'язані зі зміцненням системи національної безпеки, і, насамперед, безпеки економічної, орієнтованої на забезпечення стабільного розвитку суспільства і держави, їх захищеності від кримінальних загроз. Однією з таких порівняно нових для української кримінологічної дійсності загроз виступає феномен протиправного заволодіння майном підприємств, установ, організацій, так зване рейдерство. Це економічне за своєю суттю і кримінальне за формою і змістом явище в останні роки отримало досить широке поширення в Україні. Це, своєю чергою, дуже негативно впливає на економіку країни [3, с. 74].

Слід відзначити, що стосується реального стану й масштабів рейдерства, то варто зазначити, що інтегрованої офіційної статистики злочинів, пов'язаних із цим явищем, сьогодні не існує. Наявні офіційні дані щодо застосування ст. 206² Кримінального кодексу (далі – КК) України (протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації), на жаль, жодним чином не відображають дійсного поширення рейдерства [4, с. 138–139].

У зв'язку із тим, що рейдерство направлене на здійснення злочинних посягань на право власності та на економічний порядок, що безпосередньо загрожує економічній та національній безпеці України державна політика протидії злочинам, що пов'язані із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації повинна

бути спрямована на запровадження позитивного зарубіжного досвіду щодо визначення можливих шляхів їх вирішення (запобігання та протидії) з урахуванням сучасних умов в Україні.

Зауважимо, що дослідження зарубіжного досвіду може дозволити відкрити нові напрями кримінологічної діяльності поліції, ефективні в контексті протидії вчиненню кримінальним правопорушенням. Крім того, такий аналіз потенційно дозволить виявити певні помилки, які були допущені іншими державами у цій сфері, які доречно врахувати у вітчизняних реаліях [5, с. 263].

І.М. Федулова зазначає, що у більшості європейських держав відсутня стаття, що регламентує кримінальну відповідальність за протиправне заволодіння майном юридичної особи (що дослідниця трактує як синонім рейдерства). На її думку це пов'язано з ефективним регулюванням корпоративних правовідносин за допомогою норм цивільного, господарського, податкового законодавства, що виключає потребу у вжитті заходів кримінальної репресії [6, с. 46–47; 7].

Так, на Заході під рейдерством розуміють «ситуацію, в якій одна компанія намагається заволодіти іншою компанією без схвалення цього дирекцією компанії-мети, тобто відбувається поглинання компанії проти волі її керівництва і ради директорів» [8, с. 6; 3, с. 75].

Велика увага приділяється удосконаленню запобіжної діяльності правоохоронних органів. У зарубіжних країнах існують відомчі центри в межах судових, слідчих, пенітенціарних та пост пенітенціарних закладів. Більш того, існує також чимало дрібних диференційованих установ, які ведуть кримінологічні дослідження і спеціалізуються на розробці заходів захисту невеликих підприємств від різних організованих форм злочинності [9].

Таким чином, варто зробити висновок, що на американському ринку корпоративного контролю дружні поглинання підприємств сприяють підвищенню ефективності та конкурентоспроможності підприємств, а ворожі поглинання (рейдерські акції) здійснюються нечасто. Це зумовлено тим, що в США рейдерські акції почали активно реалізовуватися ще в 1970-х роках. Отже, протягом майже 40 років у США було вироблено та впроваджено дієвий механізм протидії рейдерству як явищу, розроблено державну політику, що має сприяти реформуванню рейдерства у необхідну для національної економіки форму активності та сформувати основи для інноваційного розвитку економіки країни [10, с. 12].

Усі захисні дії в США поділяються на: – превентивні (ті, що застосовуються до моменту появи пропозиції про поглинання): справедлива ціна; кваліфікована більшість для схвалення; рада директорів з щорічним частковим оновленням; умови про спеціальні класи акцій; кумулятивне голосування при настанні певних умов; «отруйні пігулки»; – тактичні (ті, що застосовуються після появи

пропозиції про поглинання): звинувачення в порушенні законодавства та початок судового процесу; реструктуризація активів; реструктуризація пасивів; стоп-згода; цільовий викуп; компенсаційні парашути; захист «Пек Мен»; захист «білий лицар» [11, с. 43; 12].

За результатами вивчення особливостей здійснення поглинань підприємств у Великобританії протягом останніх 20 років варто зробити висновок, що особливості здійснення рейдерських захоплень підприємств (кількість акцій, форми та засоби їх реалізації) багато в чому залежать від політичної, правової та інституційної ситуації в державі. Також слід підкреслити, що занадто розпорощена структура власності сприяє збільшенню кількості ворожих поглинань у Великобританії [10, с. 12–13].

У Великій Британії злиття та поглинання регулюють за допомогою Companies Act (Акт про компанії), що визначає рішення, які приймаються спеціальною резолюцією (не менше 75 %). До них відносять: зміну статуту компанії; зміну найменування компанії; перереєстрацію публічної компанії в приватну і навпаки; перетворення компанії з необмеженою відповідальністю в компанію з обмеженою відповідальністю; відмову від застосування переважного права акціонерів на придбання акцій; зменшення капіталу компанії; поза ринкове придбання компанією власних акцій; виплати з капіталу для погашення або придбання власних акцій [13; 12].

Для корпоративного ринку країн Азії, на відміну від США та країн Західної Європи, характерним є слабкий розвиток такого механізму корпоративного впливу, як рейдерська атака, та використання інституту ради директорів. Зазначимо, що це зумовлено насамперед високою концентрацією акціонерної власності. На нашу думку, саме з огляду на це ринок корпоративного контролю країн Азії можна охарактеризувати як достатньо спокійний, для якого рейдерські атаки надзвичайно рідкісні [10, с. 13].

Підсумовуючи вище викладене, необхідно відзначити, незважаючи на те що рейдерство в Україні постійно трансформується, запозичення позитивного досвіду інших країн щодо протидії спеціальними підрозділами поліції злочинам, що пов'язані із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації вкрай необхідно. Відповідно систематизація українського законодавства та його та удосконалення повинно бути спрямоване на протидію рейдерству. Слід відзначити, що досвід інших країн є досить різноманітним, але опробування українськими правоохоронними органами інноваційних методів протидії, що використовуються зарубіжними спеціальними підрозділами поліції лише позитивно відобразиться на протидії злочинам, що пов'язані із протиправним заволодінням майном підприємства, установи, організації в Україні. Під час подальших наукових пошуків щодо протидії зазначеному

злочину необхідно більш детально здійснити дослідження досвіду діяльності спеціальних підрозділів поліції сусідніх держав, які входять до складу ЄС.

Список використаних джерел

1. Шубіна С.А. Зарубіжний досвід запобігання привласненню, розтраті майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері житлово-комунального господарства. Юридичний науковий електронний журнал. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2023/98.pdf.

2. Yunin O., Sevruc V., Pavlenko S. Priorities of economic development of Ukraine in the context of european integration. Baltic Journal of Economic Studies. Riga: Publishing House "Baltija Publishing", 2018. Vol. 4. N. 3. P. 358–365.

3. Ополінський А.О. Особливості рейдерства в Україні: інструменти запобігання і протидії протиправному заволодінню майном підприємства, установи, організації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Випуск 53. Том 2. 2018. С. 74–77.

4. Луговий О. М. Правове регулювання протидії рейдерству в Україні. Національний юридичний журнал: теорія та практика. Січень, № 1 (41), 2020. С. 138–142.

5. Фоменко А. Є. Досвід кримінологічної діяльності поліції республіки Польща. Юридична наука. № 7(97). 2019. С. 262–269.

6. Федулова І.М. Кримінальна відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2019. 216 с.

7. Колемійчук В.О. Правові засади кримінальної відповідальності та протидії рейдерству в Україні: дис. ... док-ра. філософії: 081. Хмельницький, 2022. 257 с.

8. Шляхи подолання рейдерства: удосконалення законодавства та посилення реагування правоохоронних органів на протиправні дії його організаторів і виконавців: аналітична довідка. К.: Міжвідом. наук.-дослід. центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО, 2008. 127 с.

9. Гіденко Є.С. Зарубіжний досвід та українські реалії в боротьбі зі злочинністю. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1329/1/62.pdf>.

10. Колесник М. А. Зарубіжний досвід протидії рейдерству та можливості його використання в Україні. Право і безпека. 2010 р. № 5 (37). С. 11–16.

11. Беліков О. Рейдерство в Україні – реалії сьогодення. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2638>.

12. Когут В.Є., Хорт І.В. Протидія рейдерству: досвід США, Великобританії та Австралії. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/93.pdf>.

13. Закон про компанії (Акт про компанію) / Парламент Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії від 08.11.2006. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>.

Миронюк Карина Віталіївна,

здобувач вищої освіти Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Марков Михайло Миколайович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ І НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ (ЗАСОБІВ)

Як наслідок неспровокованої збройної агресії з боку РФ проти України, боротьба з організованою злочинністю в умовах воєнного стану стикається з новими викликами, особливо щодо застосування сучасних технологій. Зміни, які відбулися в сучасному українському суспільстві, призвели до збільшення ризиків з боку організованої злочинності. Це посилює негативний вплив на роботу державного апарату та всю структуру правоохоронних органів України. Злочинні організації створюють загрози глобального рівня, що мають бути ретельно досліджені та осмислені. Національна поліція України та інші силові відомства, до функції яких входить протидія організованам злочинним угрупованням, розробляють нові стратегії для боротьби з кримінальними проявами злочинного світу. Організована злочинність сьогодні намагається змінити тактику, заходи, форми та методи нових кримінальних правопорушень та максимально легалізуватися у новій економічній системі. Зростання злочинності, а саме організованої, у всьому світі призвело до необхідності розробки комплексних, інноваційних та сучасних методів, технологій щодо протидії боротьби з організованою злочинністю. Фахівці та експерти вважають, що майбутні тенденції організованої злочинності будуть формуватися під впливом